

Sygn. akt V CSK 389/06

WYROK W IMIENIU RZECZYPOSPOLITEJ POLSKIEJ

Dnia 4 stycznia 2007 r.

Sąd Najwyższy w składzie :

SSN Henryk Pietrkowski (przewodniczący)

SSN Teresa Bielska-Sobkowicz

SSN Krzysztof Pietrzykowski (sprawozdawca)

Protokolant Izabella Janke

w sprawie z powództwa Spółki R. S.A. w K.
przeciwko "P." S.A. w W. i Syndykowi Masy Upadłości "E." Spółki z o.o. w W.
o wyłączenie z masy upadłości,
po rozpoznaniu na rozprawie w Izbie Cywilnej w dniu 4 stycznia 2007 r.,
skargi kasacyjnej strony powodowej od wyroku Sądu Okręgowego w Ś.
z dnia 13 czerwca 2006 r.,

**oddala skargę kasacyjną i zasądza od strony powodowej tytułem
zwrotu kosztów postępowania kasacyjnego na rzecz "P." S.A. w
W. kwotę 1.800 zł (słownie: jeden tysiąc osiemset) oraz na rzecz
Syndyka Masy Upadłości "E." Spółki z o.o. w W. kwotę 2.700 zł
(słownie: dwa tysiące siedemset).**

Uzasadnienie

Spółka R. S.A. w powództwie interwencyjnym domagała się wyłączenia z masy upadłości „E.” Spółki z o.o. 25 000 ton mułów węglowych zgromadzonych na nieruchomości niezabudowanej w osadniku nr 3 w N.. Powódka, składając interwencję główną, pozwała strony („P.” S.A. i syndyka masy upadłości „E.” Spółki z o.o.) zawisłego przed Sądem Rejonowym w W. procesu o wyłączenie tychże mułów z masy upadłości.

Pozwani wniesli o oddalenie powództwa.

Wyrokiem z dnia 22 marca 2006 r. Sąd Rejonowy w W. oddalił powództwo, obciążając powódkę kosztami procesu na rzecz obu pozwanych.

Sąd Rejonowy ustalił, że po przeprowadzonym w 2001 r. przetargu na koncepcje restrukturyzacji terenów górniczych w [...] powódka zawarła ze Spółką z o.o. „E. Polska” (obecnie „E.” Spółka z o.o. w upadłości) w dniu 28 lutego 2002 r. umowę w sprawie realizacji przedsięwzięcia „Zagospodarowanie odpadów węglowych w N”. W wykonaniu tej umowy zawarto w tym samym dniu umowę sprzedaży, na podstawie której „E. Polska” Spółka z o.o. kupiła od powódki odpady węglowe (muły) w ilości określonej szacunkowo na 650 tys. ton z osadników Zakładu KWK [...]. Następnie, aneksem z dnia 15 kwietnia 2002 r. do umowy sprzedaży, rozszerzono zakres umowy na muły węglowe zgromadzone w osadniku nr 3 w N.

Z dalszych ustaleń faktycznych Sądu Rejonowego wynika, że do wydania wskazanych odpadów węglowych i tym samym nabycia ich własności przez kupującego doszło przez pobór mułów węglowych z udostępnionych przez sprzedającego osadników. Powódka przekazała osadnik numer 3 „E.I” Spółce z o.o. na podstawie umowy użyczenia z dnia 11 lipca 2002 r. w celu jego rekultywacji technicznej i biologicznej, zgodnie z przyjętą koncepcją, w związku z czym powinny się tam znajdować jedynie odpady poprodukcyjne umieszczane w celu rekultywacji terenu. Odpady znajdujące się w zbiorniku nr 3 były uzyskiwane przez przerabiającego muły węglowe „E.” Spółkę z o.o. jako produkt uboczny w procesie technologicznym przerabiania tych mułów.

W lipcu 2002 r., kiedy powódka przekazała pozwanemu „E.” Spółce z o.o.

celem rekultywacji osadnik nr 3, muły węglowe nie zalegały w tym osadniku. Były tam tylko pewne ilości odpadów, jednak z technicznego punktu widzenia nie nadawały się do eksploatacji. Odpady w osadniku nr 3 pojawiły się dopiero w wyniku pracy zakładu produkcyjnego „E.” Spółki z o.o. polegającej na pobieraniu i przerabianiu mułów wydobywanych z osadnika nr 4. Właścicielem wydobytych z osadnika mułów stawał się „E.” Spółka z o.o., który następnie sprzedał je „P.” S.A. Zapłata ceny przez P. S.A. nastąpiła w całości i dotyczyła odpadów w ilości 25 tys. ton.

Sąd Rejonowy uznał, że brak jest podstaw do wyłączenia z masy upadłości „E.” Spółki z o.o. spornych mułów i w konsekwencji oddalił powództwo. Sąd Rejonowy uznał, że sporne muły nie stanowią części składowej nieruchomości. Jednak przeniesienie własności spornych mułów jako rzeczy oznaczonych co do gatunku wymaga przeniesienia ich posiadania (art. 155 § 2 k.c.). Sąd Rejonowy podzielił pogląd powódki, że przeniesienie własności mułów węglowych na rzecz kupującego następowało z chwilą ich wydobywania, a nie przekazania kupującemu osadników. Sąd Rejonowy uznał, że odpady zgromadzone w osadniku nr 3 nie mogą być przedmiotem własności powódki, skoro zostały zgromadzone w osadniku nr 3 dopiero w lipcu 2002 r., w wyniku przerobienia wcześniej wydobytych mułów węglowych z innych osadników.

Powódka wniosła apelację od wyroku Sądu Rejonowego.

Wyrokiem z dnia 13 czerwca 2006 r. Sąd Okręgowy w Ś. oddalił apelację oraz zasądził od powódki na rzecz pozwanych kwoty po 1.800 zł tytułem zwrotu kosztów postępowania apelacyjnego.

Zdaniem Sądu Okręgowego, mając na względzie ustawową definicję części składowej rzeczy zawartą w art. 47 § 2 k.c., nie sposób uznać, że odpady - muły węglowe po wydobywaniu z osadnika mogły ulec jakimkolwiek uszkodzeniu. Nie ma również żadnych podstaw do twierdzenia, że wskutek wydobywania tychże mułów zostanie uszkodzony osadnik lub też nastąpi jego istotna zmiana. Muły były wydobywane z innych osadników w okresie ostatnich kilku lat i nie spowodowało to uszkodzenia osadników ani szkód górniczych. Twierdzenia powódki, że muły węglowe są częścią składową nieruchomości i jednocześnie rzeczą oznaczoną co

do gatunku będącą przedmiotem obrotu, są wewnątrznie sprzeczne. Zresztą sama powódka sprzedawała muły węglowe wcześniej innym kontrahentom niż pozwany „E.” Spółka z o.o. i nie obawiała się powstania szkód górniczych.

Nietrafny jest, zdaniem Sądu Okręgowego, także zarzut apelacji naruszenia przepisów art. 155 § 2 k.c. w związku z art. 336 i 348 k.c. Do przeniesienia własności rzeczy oznaczonych co do gatunku konieczne jest przeniesienie ich posiadania na nabywcę (art. 155 § 2 k.c.) Przeniesienie posiadania następuje w każdy sposób przewidziany w art. 348-351 k.c. Według Sądu Okręgowego, przeniesienie posiadania sprzedanych pozwanemu „E.” Spółce z o.o. mułów węglowych nastąpiło już w chwili przekazania przez powódkę osadników zgodnie z umową użyczenia. Tego rodzaju czynność stanowi wydanie przedmiotu sprzedaży, a więc przeniesienie posiadania stosownie do art. 348 k.c., ponieważ nabywca uzyskuje władztwo nad rzeczą.

Sąd Okręgowy nie podzielił poglądu powódki, a także poglądu Sądu Rejonowego, że przeniesienie posiadania sprzedanych mułów węglowych nastąpiło dopiero z chwilą ich wydobycia z osadników. W § 1 umowy jednoznacznie określono przedmiot sprzedaży, przy czym była to sprzedaż definitywna, a sprzedający zobowiązał się udostępnić kupującemu osadniki w celu prowadzenia poboru odpadów węglowych. W tej sytuacji już w chwili faktycznego przekazania osadników nastąpiło przeniesienie własności sprzedanych mułów. Postanowienia umowy zawarte w § 3 i 4, dotyczące jedynie wysokości ceny, terminu i sposobu jej zapłaty, w żadnym razie nie mogą być interpretowane w sposób prezentowany przez powódkę.

Jeżeli chodzi o odpady węglowe zgromadzone w osadniku nr 3, to z dowodów z dokumentów, a także zeznań świadków wnioskowanych przez powódkę wynika jednoznacznie, że odpady w tymże osadniku nr 3 były pozostałością po przeróbce wcześniej wydanych przez pozwanego „E.” Spółkę z o.o. mułów z innych osadników. Nie ma więc wątpliwości, że pozwany „E.” Spółka z o.o. stał posiadaczem tych odpadów również wskutek ich wcześniejszego wydobycia i przechowania. Koncepcja powódki, że z chwilą złożenia odpadów w osadniku nr 3 stawały się one częścią składową nieruchomości, nie znajduje żadnej

podstawy prawnej ani nie wynika z umowy sprzedaży mułów z dnia 28 lutego 2002 r.

Zdaniem Sądu Okręgowego, należy też zauważyć, że, zgodnie z art. 74 ust. 3 ustawy z dnia 28 lutego 2003 r. – Prawo upadłościowe i naprawcze (Dz. U. Nr 60, poz. 535 ze zm.), powództwo o wyłączenie z masy może być oparte wyłącznie na twierdzeniach i zarzutach zgłoszonych we wniosku o wyłączenie z masy. Inne twierdzenia i zarzuty mogą być zgłoszone tylko wtedy, gdy powódka wykaże, że ich wcześniejsze zgłoszenie było niemożliwe. Tymczasem powódka dopiero w apelacji podniosła zarzuty związane z obowiązkiem rekultywacji osadnika nr 3, chcąc w ten sposób uzasadnić wyłączenie odpadów węglowych z masy upadłości. W zasadzie dopiero w apelacji jest eksponowany pogląd, że odpady węglowe przeniesione do osadnika nr 3 przez pozwanego „E.” Spółkę z o.o. stały się częścią składową nieruchomości. Są to więc zarzuty spóźnione w świetle art. 74 ust. 3 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Powódka w skardze kasacyjnej zarzuciła naruszenie prawa materialnego, mianowicie art. 47 § 1 i 2 w zw. z art. 191 k.c. oraz art. 65 § 2 k.c., a także naruszenie przepisów postępowania, mianowicie art. 74 ust. 3 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze.

Sąd Najwyższy zważył, co następuje.

Zaskarżony wyrok Sądu Okręgowego jest co do zasady prawidłowy, mimo częściowo błędnego uzasadnienia. Skarga kasacyjna nie zasługuje zatem na uwzględnienie, chociaż jeden ze sformułowanych w niej zarzutów jest trafny.

Należy w szczególności podkreślić, że powódka błędnie sformułowała drugie z żądań pozwu dotyczące ustalenia, iż muły węglowe stanowią przedmiot jej własności. W okolicznościach sprawy nie budzi wątpliwości okoliczność, że powódka nie jest właścicielem, ale użytkownikiem wieczystym gruntu, na którym mieści się osadnik numer 3. Sądy obydwu instancji jednakże pominęły tę okoliczność. Powódka natomiast również w skardze kasacyjnej potwierdziła, że jest użytkownikiem wieczystym gruntu, jednakże nie wyprowadziła z tego faktu prawidłowych wniosków. W konsekwencji więc podniesiony w skardze kasacyjnej zarzut naruszenia art. 47 § 1 i 2 w zw. z art. 191 k.c. jest nie tylko nietrafny, ale

przede wszystkim bezprzedmiotowy. Wymienione przepisy wyrażają zasadę *superficies solo cedit*. Wynika z nich, że część składowa rzeczy nie może być odrębnym przedmiotem własności i innych praw rzeczowych, a własność nieruchomości rozciąga się na rzecz ruchomą, która została połączona z nieruchomością w taki sposób, że stała się jej częścią składową. Powódka twierdzi, nawiązując do sformułowania art. 47 § 2 k.c., że muły węglowe znajdujące się w osadniku nr 3 stanowią część składową gruntu, ponieważ nie mogą być od niego odłączone bez uszkodzenia lub istotnej zmiany całości albo bez uszkodzenia lub istotnej zmiany przedmiotu odłączonego. Powódka w ten sposób sama sobie przeczy, skoro jednocześnie wiąże określone skutki prawne z wydobywaniem mułów węglowych z osadnika. Gdyby jednak nawet tak było, jak twierdzi powódka, muły węglowe stanowiłyby własność właściciela gruntu, a nie użytkownika wieczystego. Wyjątek od wspomnianej zasady *superficies solo cedit* w odniesieniu do użytkownika wieczystego odnosi się bowiem, zgodnie z art. 235 § 1 k.c., jedynie do budynków i innych urządzeń wzniesionych lub nabytych przez użytkownika wieczystego na gruncie Skarbu Państwa lub gruncie należącym do jednostek samorządu terytorialnego bądź ich związków.

W konsekwencji należy zatem przyjąć, że powódce w żadnym wypadku nie przysługuje prawo własności rzeczonych mułów węglowych. Przy założeniu bowiem, że owe muły ciągle stanowią część składową gruntu, nie są przedmiotem odrębnej własności i należą do właściciela gruntu. Przy przyjęciu zaś przeciwnego założenia, przekonywająco uzasadnionego w zaskarżonym wyroku, doszło do skutecznego rozporządzenia mułami węglowymi na rzecz pozwanej „E.” Spółki z o.o.

Drugi z podniesionych zarzutów naruszenia przepisów prawa materialnego, dotyczący art. 65 § 2 k.c., został niedostatecznie sprecyzowany. Można jedynie domyślać się, że odnosi się on do dokonania przez Sąd Okręgowy interpretacji umowy sprzedaży mułów węglowych z osadnika nr 3 w oderwaniu od celu tej umowy wynikającego z umowy o rekultywację terenu. Rozważany zarzut zdaje się zmierzać do tego, że powódka mogła skutecznie przenieść własność mułów węglowych na pozwaną „E.” Spółkę z o.o. dopiero po ich wydobywaniu, kiedy następowało ich wydanie. Jest jednak zastanawiające, dlaczego powódka w tej

sytuacji nie powtórzyła podniesionych w apelacji zarzutów naruszenia art. 155 § 2 k.c. w związku z art. 336 i 348 k.c. W związku jednak ze wspomnianą okolicznością, że powódka jest użytkownikiem wieczystym gruntu, bronione przez nią stanowisko, że muły węglowe do czasu ich wydobywania i wydania stanowiły część składową gruntu, oznaczałoby, iż powódka, zawierając rozważane umowy, zobowiązywała się do dysponowania cudzą własnością, mianowicie właściciela gruntu. W oczywisty więc sposób podniesiona okoliczność dyskwalifikuje również zarzut naruszenia art. 65 § 2 k.c.

Powołany przez powódkę zarzut naruszenia przepisów prawa procesowego, mianowicie art. 74 ust. 3 ustawy – Prawo upadłościowe i naprawcze, jest trafny. Przepis ten dopuszcza powoływanie się w powództwie o wyłączenie mienia z masy upadłości wyłącznie na twierdzenia i zarzuty zgłoszone we wniosku o wyłączenie z masy upadłości, na inne zaś twierdzenia i zarzuty tylko wtedy, gdy powód wykaże, że ich wcześniejsze zgłoszenie było niemożliwe. W skardze kasacyjnej przytoczono zarzuty i twierdzenia podnoszone w toku postępowania upadłościowego, odwołujące się do prac rekultywacyjnych i związanego z nimi połączenia mułów w osadniku z nieruchomością gruntową. To wyjaśnienie wydaje się wystarczające do objęcia wymienionych okoliczności oceną Sądu rozpoznającego powództwo o wyłączenie z masy upadłości. Nie uzasadnia to jednak uchylenia zaskarżonego wyroku i przekazania sprawy do ponownego rozpoznania, z powodów wyżej wskazanych, związanych z okolicznością, że powódka jest użytkownikiem wieczystym gruntu.

Z przedstawionych powodów Sąd Najwyższy na podstawie art. 398¹⁴ k.p.c. orzekł jak w sentencji.